

Ziyotova Laylo Kamol qizi

Toshkent Tibbiyot Akademiyasi Tibbiy profilaktika fakulteti 406 gurux

Annotatsiya: *Mazkur maqolada immunoprofilaktikaning turlari, jumladan, maxsus va tezkor profilaktik emlash vositalari ko‘rib chiqiladi. Immunoprofilaktikaning yuqumli kasalliklarni oldini olishdagi o‘rni va ahamiyati, vaksinalar va zardoblarning kasallik tarqalishini cheklashdagi samaradorligi tahlil qilinadi. Shuningdek, jamoaviy immunitetni shakllantirish va epidemiya xavfini kamaytirishdagi immunoprofilaktikaning roli ham muhokama qilinadi.*

Kalit so‘zlar:

Immunoprofilaktika

Vaksina

Zardob

Tezkor profilaktika

Maxsus profilaktika

Yuqumli kasalliklar

Jamoaviy immunitet

Immunoprofilaktika nima?

Immunoprofilaktika – bu inson organizmini yuqumli kasalliklardan himoya qilish maqsadida maxsus profilaktika choralarini qo‘llashdir. Ushbu chora-tadbirlar asosan vaksinatsiya orqali amalga oshiriladi va ular organizmda sun'iy ravishda immunitet shakllantiradi. Immunoprofilaktika yuqumli kasalliklarni oldini olishda eng samarali usul bo‘lib, keng ko‘lamli epidemiyalarning oldini olishga yordam beradi.

Maxsus profilaktika

Maxsus profilaktika – yuqumli kasalliklarga qarshi vaktsina va zardoblar orqali amalga oshiriladigan profilaktik choradir. Bu chora vositalari quyidagi shakllarda bo‘lishi mumkin:

Vaktsinalar: Yuqumli kasalliklarga qarshi maxsus ishlab chiqilgan va organizmda immunitetni shakllantirish uchun kiritiladigan preparatlar. Vaktsinalar zaiflashtirilgan yoki o‘ldirilgan mikroorganizmlar yoki ularning antigellari asosida ishlab chiqariladi. Masalan, qizamiq, qoqshol, difteriya va boshqa yuqumli kasalliklar uchun vaktsinalar qo‘llaniladi.

Zardoblar: Bu kasallik keltiruvchi mikroblarga qarshi tayyor antitanalarni o‘z ichiga olgan biologik preparatlar bo‘lib, ular zudlik bilan immunitet shakllanishiga yordam beradi. Zardoblar odatda kasallikka qarshi immunitetga ega bo‘lmagan, lekin kasallanish xavfi yuqori bo‘lgan odamlarga beriladi.

Tezkor profilaktika

Tezkor profilaktika kasallik xavfi yuqori bo‘lgan hollarda tezda choralar ko‘rilishi lozim bo‘lgan vaziyatlarda qo‘llaniladi. Bunga quyidagilar kiradi:

Favqulodda vaksinatsiya: Epidemiyalarning oldini olish uchun kasallik tarqalishi xavfi mavjud hududlarda zudlik bilan vaksinatsiya amalga oshiriladi.

Profilaktik zardoblar: Yuqumli kasallik bilan kontaktda bo‘lgan yoki kasallanish ehtimoli yuqori bo‘lgan odamlarga zardoblar kiritiladi, bu ularni kasallikdan himoya qiladi.

Immunoprofilaktikaning ahamiyati

Immunoprofilaktika yuqumli kasalliklarning tarqalishini oldini olishda va ularni nazorat qilishda katta ahamiyatga ega. Uning asosiy vazifalari quyidagilar:

1. Kasalliklarning oldini olish: Immunoprofilaktika orqali yuqumli kasalliklarning tarqalishi sezilarli darajada kamayadi. Masalan, polimiyelit va qizamiq kabi kasalliklar vaktsinalar orqali deyarli butunlay yo‘q qilingan.

2. Jamiyat immunitetini oshirish: Omma bo‘ylab keng ko‘lamli vaksinatsiya kasalliklarga qarshi jamiyat immunitetini oshiradi. Bu "jamoaviy immunitet"ni shakllantiradi, ya'ni vaktsina olmagan odamlar ham kasallik xavfidan himoyalangan bo‘ladi, chunki kasallik keng tarqalmaydi.

3. Kasallikni cheklash va nazorat qilish: Epidemiyalar paytida tezkor profilaktika choralari kasallik tarqalishini cheklashda va yuqumli kasalliklarni nazorat qilishda katta rol o'ynaydi. Masalan, grippga qarshi favqulodda vaktsinatsiya gripp epidemiyalarining tarqalishini sezilarli darajada kamaytiradi.

4. Og'irlik darajasini kamaytirish: Immunoprofilaktika kasalliklarni oldini olish bilan birga, ularning og'irlik darajasini ham kamaytiradi. Vaksina qabul qilgan odam kasallik bilan kasallangan taqdirda ham, kasallik yengilroq kechadi va asoratlari xavfi pasayadi.

Xulosa

Immunoprofilaktika yuqumli kasalliklarga qarshi kurashishning eng samarali va xavfsiz usuli hisoblanadi. U maxsus va tezkor profilaktika choralari orqali amalga oshirilib, jamoat salomatligini himoya qilishda muhim o'rin tutadi. Vaktsinatsiya va zardoblar orqali organizmga sun'iy immunitet shakllantirish kasalliklarning tarqalishini oldini olish, epidemiologik xavfni kamaytirish va sog'lom jamiyatni shakllantirishda katta ahamiyatga ega.

Adabiyotlar:

1. Гусев А.В., Гайдамачук А.Н. "Иммунопрофилактика инфекционных заболеваний" – Москва: Медицина, 2014.
2. Воронцова Е.В., Карабанова Е.В. "Вакцинопрофилактика: руководство для врачей" – Москва: Практика, 2011.
3. Таточенко В.К., Вичугова Н.С. "Современные вакцины и вакцинация" – Санкт-Петербург: ЭЛБИ-СПб, 2007.
4. Шендеров Б.А. "Иммунопрофилактика инфекций" – Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2015.
5. World Health Organization (WHO). "Immunization, Vaccines, and Biologicals" – Geneva: WHO, 2020.
6. Литвинов В.И. "Экстренная профилактика инфекционных заболеваний" – Москва: Логос, 2012.